

Fat det nu: Vækst skaber ikke velfærd!

af Martin Spang Olsen

(bragt i Weekendavisen 1/10-2010. Titlen ændret til "Vi er i færd med at spise os selv op")

For en uges tid siden kunne Vækstforum med Lars Løkke i spidsen konkludere, at "vækst er en forudsætning for velfærd".

Landets bedste hoveder befinder sig åbenbart stadig i den samme romantiske drøm, som man gjorde i 1800-tallet.

For, nej, vækst er IKKE en forudsætning for velfærd. Hvis der overhovedet er en sammenhæng, så FJERNER vækst mulighederne for velfærd på lang sigt.

Et eksempel: Hvis en familie har tjent 10.000,- kr. ekstra, kan de bruge pengene i hjemmet (velfærd) – eller til at få et barn mere (vækst). Men ikke til begge dele! Troen på, at vækst fører til velfærd kan kun holdes ved lige ved en ubegrænset adgang til energi. Og det har vi netop (tilsyneladende) haft de seneste 150 år, hvor væksten er buldret derudaf. Men hvad, når der ikke er mere olie?

Den lettilgængelige olie, der sprøjter op af sig selv, forsvandt allerede i 20'erne, og siden har resten har møjsommeligt skullet pumpes og graves op. En dag vil prisen for at udvinde den resterende olie naturligvis overgå prisen, man kan sælge den for, men problemerne opstår længe før.

Nemlig når den hjemlige efterspørgsel i de olieproducerende lande nærmer sig den mængde, landene kan producere. Så vil de holde op at eksportere olien, og det kan i løbet af meget kort tid betyde kaos for alle de lande, der ikke selv har olie - og som nu heller ikke kan købe den noget sted.

Det er med andre ord hverken prisen eller mængden af resterende olie i jorden, men derimod NETTOLIEN - altså den olie, der rent faktisk bliver udvundet og eksporteret - der er afgørende for, hvor længe verden har olie til sin rådighed. De færreste politikere har lyst at male fanden på væggen i den forbindelse – eller overhovedet male noget som helst på væggen. Skal man begynde at spare på energien, vil det alt andet lige betyde et fald i væksten, og den slags er desværre politisk selvmord i disse tider.

De fleste eksperter på området mener, at olien vil toppe allerede i 2015 (hvis den ikke allerede har gjort det). Herefter vil den stigende efterspørgsel tømme de resterende lagre på lyntid.

Men vores produktionsapparat stadig er fuldkommen indstillet på petroleumsprodukter (har nogen f.eks. set en traktor, der kører på el?), og helt basale ting som at høste korn og grøntsager kan derfor pludselig blive et stort problem (så skal 400 HK pludselig erstattes af, ja, 400 heste).

En tønde olie indeholder energi, der svarer til 25.000 mandetimer – en fuldkommen svimlende mængde energi – som det stadig kun koster ca. en femmer at hive op af jorden i Mellemøsten.

Hvordan skulle man kunne fremkomme med et alternativ, der kan konkurrere med olien, når den stadig er så billig i forhold til sit energiindhold?

Var der fornuft skabt i verden politikere, reserverede man den resterende olie til at udvikle alternativer til olien. Det vil nemlig stadig kræve en masse olie at gøre de alternative energikilder klar til at tage over.

Sagen er, at vi er gået lige fra antikkens slavesamfund til et feudalsamfund – og derefter direkte til et oliebaseret industrisamfund. Der har stort set ikke været en periode i de sidste 3000 år, hvor de, der former samfundet, har skullet klare sig uden "slaver" af den ene eller anden art.

En gennemsnitshusholdnings strømforbrug ville f.eks. kræve ca. 30 cyklister, der cyklede i døgndrift – altså mere "slaveenergi" end selv meget rige fyrster kunne stille med i feudaltiden.

Hvad gør vi så den dag, hvor vi hverken har slaver eller fossilt brændsel? Hvordan driver man f.eks. et vandværk uden olie? Hvordan høster man? Hvordan laver plastik, hospitalsudstyr, togvogne, kunstgødning, smøremidler til maskiner samt de milliarder af andre produkter, som er baseret på olie – når der ikke er mere af det? Og hvordan vil vi omstille os til et sådant samfund, når det for næsten alle vil fremstå som et samfund med væsentlig ringere livsstil end den, de har i dag?

Vi bør måske tænke i retning af at være helt selvforsynende, dvs. opsamle regnvand, holde får og høns, lave køkkenhaver, indrette os med sol- og jordvarme, osv.? Men vil det overhovedet være nok, når alle begynder at slå om maden, når

hospitalerne ikke længere virker, og når hele det monetære system bryder sammen? Hvor galt kommer det egentlig til at gå?

Tja, den eksponentielle vækst inden for verdens energiforbrug, inflation, gældssætning, befolkningstilvækst, forurening, nedlæggelse af habitater, ødelæggelse af landbrugsjord osv. er foruroligende.

Størrelsen af USAs gæld og inflation har fået flere eksperter - bl.a. professor Jørgen Ørstrøm Møller fra CBS - til at mene, at landet kan gå konkurs allerede i 2020. Følgen for resten af verden bliver naturligvis helt uoverskuelig – ikke mindst i lyset af en kommende oliekrise – og flere eksperter har talt om et forestående nedbrud af hele verdens monetære system. Verdens samlede gæld vokser med en sådan hast, at den formentlig aldrig vil kunne tilbagebetales. Hvis det lyder skræmmende, så check miljøet:

Vores vigtigste forudsætning for fremtidig overlevelse, havet, er under voldsomt pres fra overfiskning og forurening. Man taler ligefrem om, at den samlede mængde fisk er halveret inden for de sidste 50 år. Hvis man ikke omstiller, vil havet i 2050 være så forsuret, at skaldyr og koraller ikke længere kan eksistere (dette sker primært pga. forurening fra skibe. Mærskes flåde alene forurener mere end alle verdens biler tilsammen!).

Desuden havner plastikaffald fra hele verden (af udviklede grunde) i Stillehavet, der efterhånden er forvandlet til én stor ø af plastik, som langsomt optages i fødekæden.

På landjorden er 25% af alle pattedyr er truet af udryddelse, og ifølge sagkundskaben forsvinder de store pattedyr fra den vilde natur i løbet af få år, hvis ikke der sættes radikalt ind mod ødelæggelsen af deres habitater. Men det bliver i sig selv umuligt, hvis væksten fortsætter som nu.

I biologien omtales nutiden som "den 6. store masseuddøen" i jordens historie. Pga. skovning, pesticidforbrug, forurening, ørkendannelse, osv. forringes diversiteten med svimlende hast, og selvom det ikke umiddelbart kan ses, har artsdiversitet stor betydning for et områdes evne til at holde sig fri for skadedyr og sygdomme.

At genoprette biodiversitet er desværre en langsommelig proces; det har i gennemsnit taget 10 millioner år at retablere diversiteten efter en masseuddøen!

Malcolm Slessor, fra The Resource Use Institute of Edinburgh, har beregnet, at halvdelen af verdens energi i øjeblikket benyttes udelukkende til vækst. Altså vækst for vækstens skyld, som kun kan føre til mere vækst. Resultatet er, at vi spiser os selv op. Og den sidste del af de eksponentielle kurver bliver meget vanskelig, for ikke sige fuldkommen rædselsfuld, for samtidig med at efterspørgslen på alting stiger eksponentielt, forsvinder de samme ting med eksponentiel hast. Til sidst vil ingen tænke på andet end at overleve, og resultatet bliver uvægerligt krig og hungersnød.

Ifølge den tidligere miljøminister i England, Michael Meacher, er menneskeheden uddød om 200 år. Personligt tror jeg, det kunne gå endnu hurtigere, hvis vi fortsætter som nu; på alle kurverne nærmer vi os nemlig "tipping point" – som samtidig er et point of no return.

Og hvilken løsning fremkommer vores politikere fra rød til blå stue så med? MERE VÆKST, SÅMÆND! Mere af netop dét, som har skabt alle problemerne. Bravo, meget originalt! Super skarpt!

Einstein sagde: "Problemer kan ikke løses med de samme tankemønstre, der skabte dem", men faktisk findes teknologien til at løse vores problemer. Ildsjæle og undergrund har skabt kulturer for bæredygtighed, aflæsninger af naturen og alternativ energiudnyttelse. Det meste er helt simple redskaber, såsom at isolere husene, opdyrke ørkenen og spise mindre kød. Andet er komplekst, brandirriterende og utroligt besværligt at indføre. Men løsningerne findes. Ikke hos politikerne, kun til dels hos forskerne og i minimal grad hos erhvervslivet – men de findes.

Men for første gang i verdenshistorien kræves en samlet indsats fra hele verden. En samlet indsats, hvor den eneste belønning vil være en mulig overlevelse for menneskeheden.

MSO©2010

(Martin Spang Olsen er cand. mag. i Musikvidenskab og Oldtidshistorie, foredragsholder og fremtidsforsker)